

Emocionāla vardarbība pret bērnu

Publicēts: 25.11.2020.

Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcijas viedoklis attiecībā uz bērnu tiesību aizsardzību no emocionālas vardarbības. Kas ir emocionāla vardarbība pret bērnu? Vai mātes fiziska iespaidošana bērna klātbūtnē ir vērtējama kā emocionāla vardarbība pret bērnu? Vai bērnu, pretēji viņa gribai, var pakļaut piespiedu saskarsmei ar personu, kurš pret viņu ir bijis vardarbīgs?

Uzskatām, ka no bērnu tiesību aizsardzības viedokļa, mātes fiziska iespaidošana bērna klātbūtnē viennozīmīgi ir vērtējama kā emocionāla vardarbība pret bērnu.

Bērnu tiesību aizsardzības likuma 10.panta pirmā daļa paredz, ka bērnam ir tiesības uz tādiem dzīves apstākļiem un labvēlīgu sociālo vidi, kas nodrošina pilnvērtīgu fizisko un intelektuālo attīstību.

Savukārt „Konvencijas par bērnu tiesībām” 19.panta pirmā daļa paredz bērnam tiesības būt aizsargātām pretvisām fiziskās vai garīgās vardarbības formām.

Bērnu tiesību aizsardzības likums ir definējis jēdzienu emocionāla vardarbība – bērna pašcieņas aizskaršana vai psiholoģiska ietekmēšana (draudot viņam, lamājot, pazemojot viņu vai citādi kaitējot viņa emocionālajai attīstībai). Tātad būtisks faktors ir ne tikai veiktās pretdarbības tiešums un tiešais nodoms, jo konkrētajā situācijā it kā pret bērnu tieša vardarbība ar nodomu netiek vērsta, bet arī kaitīgās sekas, kas konkrēto darbību rezultātā varētu rasties bērna garīgajai attīstībai.

Bērni pārdzīvo līdzīgu vardarbības ainām, viņos ir dalītas jūtas kā pret māti, tā pret tēvu. Kauns, vainas, bezpalīdzības un bailu izjūtas ir šiem bērniem ļoti raksturīgas. Psihologijā ir atzīts, ka regulāras vardarbības ainas, ko redz bērns ģimenē atstāj būtisku ietekmi viņu izaugsmei un attīstībai:

- bērniem tiek nodots attiecību modelis, ko viņi tiecas atkārtot savā saskarsmē ar citiem, kā rezultātā ir ļoti liels risks, ka bērns būs vardarbīgs savā saskarsmē ar citiem;
- bērns neiemācās konstruktīvi sevi aizstāvēt un nākotnē biežāk pieļauj vardarbību pret sevi;
- šiem bērniem ir daudz grūtāk veidot tuvas attiecības.

Tātad nav šaubu, ka šādi pārdzīvojumi var emocionāli būt bērnam pat ļoti traumējoši.

Papildus jānorāda, ka Bērnu tiesību aizsardzības likuma 50.panta pirmā daļa paredz aizliegumu bērnam demonstrēt jebkādas materiālus, kur propagandēta cietsirdīga uzvedība un vardarbība, jo tas rada draudus bērna garīgajai attīstībai. Normas mērķis ir pasargāt bērnus no emocionālas traumas, no emocionālās vardarbības. Sekojoši var izdarīt secinājumu, ka likumdevējs tātad ir paredzējis, ka bērna garīgā attīstība, kad viņš jebkāda veidā kļūst par vardarbības liecinieku, ir nopietni apdraudēta. Saskaņā ar minēto, ir pamats secināt, ka redzēdams, vardarbības ainas savā ģimenē, pārdzīvodams šādas strīdus situācijas klātienē, bērns emocionāli cieš vēl smagāk. Līdz ar to mātes fiziska iespaidošana bērna klātbūtnē noteikti ir vērtējama kā emocionāla vardarbība pret bērnu.

Ja vardarbība ir tikusi pielietota, piemēram, vecāka un bērna savstarpējās attiecībās, nereti veidojas situācija, ka, ja vardarbības akts nav bijis vidēji smagas, vai smagas pakāpes, vai, ja bijusi emocionāla vardarbība, un nav konstatēts pamats aprūpes tiesību atņemšanai, vardarbīgais vecāks turpina uzstāt uz normatīvajos aktos noteiktajām tiesībām uz saskarsmi, prasot tikšanos ar bērnu, pat pret viņa gribu.

Bērnu tiesību aizsardzības likuma 6.panta otrā daļa paredz, ka visām darbībām attiecībā uz bērnu neatkarīgi no tā vai tās veic valsts vai pašvaldību institūcijas, sabiedriskās organizācijas vai citas fiziskās un juridiskās personas, kā arī tiesas un citas tiesībaizsardzības iestādes, prioritāri ir jānodrošina bērna tiesības un intereses.

Uzskatām, ka konkrētajā situācijā bērna interesēs ir būt pasargātam no emocionāliem satricinājumiem un pārdzīvojumiem, kas var ietekmēt viņa garīgo attīstību. Pret savu gribu tiekoties ar varmāku, bērns pārdzīvo tās pašas sajūtas – bailes, trauksmi, nedrošību, ko situācijās, kad varmāka viņam darīja pāri. Bērnā var rasties panikas lēkmes, baidoties, ka jau pārdzīvotais var atkārtoties. Liekot bērnā piespiedu kārtā pret viņa gribu tikt ar varmāku, pat, ja tas ir kāds no vecākiem, bērnā var rasties neuzticība pieaugušajiem, kas viņu nespēj pasargāt, kā arī bezspēcība kaut ko izmainīt esošajā situācijā. Šāda emocionāla trauma noteikti var atstāt arī paliekošas sekas bērna tālākā garīgajā attīstībā.

Civillikuma 181.pants paredz, ka bērnam ir tiesības uzturēt personiskas attiecības un tiešus kontaktus ar jebkuru no vecākiem, bet normatīvie dokumenti nenosaka, ka bērnam būtu pienākums to darīt. Savas tiesības bērns var izmantot, un, ja viņam ir tāda vēlšanās, bet nav iespējas – šāda iespēja ir jārada, savukārt pretēji, ja bērns šīs tiesības izmantot nevēlas – viņš to var nedarīt. Kaut arī Civillikuma 181.pants vienlaikus nosaka vecākiem pienākumu uzturēt personiskas attiecības un tiešus kontaktus ar bērnu, kā jau iepriekš minēts, saskaņā ar Bērnu tiesību aizsardzības likumu, bērna tiesības un intereses jāvērtē kā prioritāras.

Lai šāda veida situācijās izvairītos no argumentiem, ka bērns nevar būt objektīvs, vai arī nav spējīgs noformulēt, vai paust savu viedokli, bērna interešu aizstāvim būtu jāpiesaista psihologs, kā arī bāriņtiesa. Civillikuma 182.pants paredz, ka tiesa saskarsmes tiesību attiecībā uz bērnu var ierobežot, kā arī uz laiku atņemt, ja saskarsme kaitē bērna interesēm un kaitējums citādi nav novēršams.

<https://www.bti.gov.lv/lv/emocionala-vardarbiba-pret-bernu>